

Mitja vida

Només l'Olga podia imaginar la monja amb les calces a la mà, buscant-ne la propietària

Foto: greg westfall

1950

El joc de les penyores

-Passa d'una vegada o començarem sense tu! La Júlia va entrar gairebé reptant dins la tenda feta amb llençols que les seves quatre companyes havien aixecat entre els llits del dormitori compartit. La flama de l'espelma, que era al mig, va tremolar, com si la saludés. Va buscar on seure i la Lolita, sempre amatent, li va fer lloc al seu costat. La Júlia va col·locar-se bé les faldilles de la camisa de dormir, que de fet era una combinació vella de percala gastada, de color cru. Va deixar caure la mà com qui no vol la cosa, justament sobre el forat que havia descobert a un pam de la vora. Li feia molta vergonya: aquella combinació era l'única cosa que tenia per dormir. Les seves companyes, en canvi, portaven camises violades o de colors, de teixits fins, embellides amb entredosos i cintes. Roba de nenes riques, justament allò que ella no era. Va

mirar de respirar més a poc a poc mentre les altres la miraven. L'estaven esperant.

?Sempre ens fas el mateix! Trigues massa! ?va murmurar l'Olga, enfadada?. És l'última vegada que t'esperem per començar!

Quan l'Olga renyava algú, ni que fos baix baixet, la papada li tremolava com la gelatina. A totes els feia gràcia, però ningú no va riure. Estaven massa encomanades d'aquella solemnitat gairebé teatral que exigia el joc. La Júlia mirava les altres de cua d'ull. També s'aguantava les ganes de riure.

La papada de l'Olga va tremolar de nou.

?I bé, Júlia? Que no saludes? Que ha entrat un gosset, potser?

L'Olga havia après a dir aquelles coses tot imitant les monges.

?Bona nit ?va fer la Júlia.

L'Olga va endurir encara més el gest per preguntar:

?Ja estàs a punt o hem d'esperar que la lluna faci el ple?

?No, no! Jaestic!

L'Olga va dir:

?Després ja pensaré si el teu retard mereix o no mereix un càstig.

Per defensar-la, va sortir la Lolita, com sempre. La Lolita era l'amiga universal, la confident, la que mai no es cansava d'escoltar, la que les consolava amb paraules dolces quan estaven tristes o tenien problemes. Tot i que va parlar sense alçar la veu, ho va fer amb fermesa:

?Ella no en té cap culpa, Boleta. Segur que l'*hermana* Antonina no la deixava marxar, oi que no?

?No em diguis Boleta! ?va rondinar l'Olga, i li va sortir al front una arruga molsuda.

?Perdona ?va respondre la Lolita.

?És veritat, la culpa és de l'*hermana* Antonina ?va defensar-se la Júlia, tímida, perquè no gosava ni pensava explicar tot allò que havia hagut de fer des que elles, senyoretetes de pagament, havien acabat de sopar, s'havien aixecat de taula i havien sortit del menjador. Era dissabte i tocava fer a fons les taules i les cadires. Primer desaparar la taula, rentar els plats un per un i eixugar-los amb un drap. Després ensabonar molt bé cada seient i cada respatllet d'aquelles cadires que les altres escalfaven diàriament sense preocupacions, i eixugar-les fins que tot brillés com si fos nou. Recollir amb una baieta l'aigua del terra, de genolls, mirant amb angúnia les ungles fastigoses que sortien de les sandàlies de sor Antonina, tot esperant que li digués que ho havia fet bé i la deixés marxar. La vida de la Júlia era sempre igual. A l'hivern feia de minyona de les nenes riques. A l'estiu, com que a l'internat gairebé no hi quedava ningú, també feia de minyona de les monges. Netejava com un autòmat. Rebia ordres, no feia preguntes. Sabia que no hi podia fer res i encara estava agraïda que la deixessin estudiar, que era allò que més volia del món.

?És lleig tirar les culpes a les monges. I més, tu... ?va fer l'Olga.

La Júlia va acotar el cap, com si tingués vergonya.

?Deixa-la, Bola... vull dir, Olga ?va intervenir de nou la Lolita?. Va, comencem d'una vegada.

La Marta i la Nina es neguitejaven. Tal com estaven assegudes, les nenes quedaven tres contra dues. La Nina Borràs, la Lolita Puncel i la Júlia Salas en un costat. Les bessones Viñó ?Olga i Marta? a l'altre. Les bessones eren iguals en tot ?ulls bruns, cabells ondulats, ni gaire altes ni gaire baixes?, però l'Olga era tres vegades més grassa que la seva germana. Totes cinc anaven descalces, i notar les rajoles fredes sota la planta dels peus les feia sospirar. Feia molta calor. Calor de finals de juliol en un poblet a la vora del Mediterrani. La Lolita duia els cabells deixats anar. Els tenia llargs, estirats, de color ros fosc. Li queien sobre les espatlles, sobre l'estampat de floretes grogues de la camisa de dormir, i li arribaven ben bé fins a la cintura. La Nina s'havia fet dues cuetes. Era un pentinat una mica infantil per a una noia de tretze anys, pensaven totes, però a ella ja li estava bé, potser perquè tenia molt assumit que era la petita del grup. Havia nascut al mes de desembre i era l'única que encara no havia fet els catorze anys i a qui no li havia vingut la regla. A la Lolita, en canvi, li havia vingut als onze i era de febrer. Per això tenia un cos que totes les seves companyes envejaven. Això de tenir la regla era com un mèrit que donava rang i distinció. Per descomptat, totes estaven al cas de les notícies, en aquestes qüestions.

L'*hermana* Presentació, una monja nova, jove, i amb un geni com una fura, obligava la Lolita a posar-se una bena sobre els pits per evitar que se li marquessin les formes fins i tot quan anava vestida. També volia que es duxtés sense treure's la camisa. Començava a arrufar el front quan mirava la Marta, que tenia un cos en ràpida metamorfosi. L'*hermana* Presentació era plana com una fusta, neboda d'un mossèn i amargada. L'havia criada el seu oncle fins que va tenir prou edat per entrar al convent. El seu destí estava decidit i potser no li agradava gaire, o almenys això s'imaginaven les noies tot veient com pagava amb elles les seves frustracions i la seva rancúnia. Els hauria fet llàstima si no l'haguessin odiada tant. Així que l'*hermana* Presentació es girava d'esquena, totes es treien la camisa i es duxtaven tal com Déu les va portar al món. Totes menys l'Olga. L'Olga mai no ensenyava a ningú el seu cos deformat. I si alguna li preguntava per què, responia: «Jo no sóc com vosaltres, a mi m'agrada fer cas del que em diuen». La ignoraven. Estaven prou satisfetes que no les delatés (tot i que no sempre estaven segures que no ho fes).

Durant els mesos de més calor de l'any a l'escola només quedaven elles. La resta d'alumnes marxaven a casa, amb les seves famílies, així que s'acabava el curs. Elles no. Elles eren, cadascuna a la seva manera, una trista excepció. Nenes sense pares, o amb pares tan atrafegats que s'estimaven més mantenir-les a certa distància, tot i que haguessin de pagar una petita fortuna. Sense comptar la Júlia, és clar, perquè la Júlia no tenia ningú, llevat de les monges.

La vetllada d'aquella nit tenia per a les bessones Viñó un caràcter extraordinari. No només era 29 de juliol, el seu aniversari, també era la seva darrera nit a l'internat. Aquell matí els havia telefonat la seva mare per anunciar que pensaven anar a recollir-les. Ella i qui? Ella i el seu nou padrastre. Les durien «a casa», va dir. De cop s'obria per a elles un futur ple de novetats i de misteris, ben lluny d'allà. Amb això ja n'hi havia prou. «El seu padrastre» era un senyor lleig i calb com un ou a qui només havien vist en una fotografia. «A casa» ja no volia dir al pis fosc del carrer de Pérez Galdós on havien crescut, sinó un entresòl al carrer de Laforja cantonada amb Via Augusta que no sabien imaginar. L'Olga estava exultant de felicitat. Els canvis li agradaven, l'omplien d'esperances. La Marta no deia ni mitja paraula. Només escrivia el seu dietari, pàgines i pàgines de lletres molt juntes que no pensava deixar llegir a ningú.

?Comencem pel jurament ?va dir l'Olga, exagerant.

La Júlia va fer una ganyota resignada. Sempre igual: l'Olga feia de mestra de cerimònies a perpetuïtat. En teoria era un càrrec rotatori, però les noies la triaven sempre a ella perquè tenia una imaginació perversa. A ningú no se li acudien proves més complicades ni càstigs més terribles. Amb l'Olga com a encarregada, l'emoció estava garantida. A més, com que era tan grassa, en camisa de dormir tenia un aire com de pitonissa de debò, que a ella li agradava accentuar posant-se al cap un turbant de vellut negre constel·lat d'estrelletes lluent.

Les altres li deien «Bola», però mai a la cara ni en veu alta, perquè ella no ho hauria permès. A la cara, com a molt, deixava que li diguessin pel diminutiu si fa no fa afectuós i que no tothom usava sense malícia: «Boleta». Però això només si estava de molt bon humor. En la resta de casos, l'Olga no tolerava referències al seu pes ni a les dimensions de la seva persona, i es comportava com si no s'adonés de res o com si allò no fos un problema. Les nenes sabien per la Marta, però, que l'Olga estava molt acomplexada? «Cada vegada més», els deia?, que sentia un odi profund per totes les primes del món i que a les nits plorava només de pensar-hi.

?No m'estranya que plori? va dir la Júlia un cop?. Sembla una mandonguilla.

?Ui, no l'hi diguis pas!

Però l'hi va dir. Així que va trobar una ocasió. Després d'alguna bestiesa que va dir l'Olga, ho va deixar anar sense miraments. Ja tocava que algú plantés cara a aquella manaire. Alguna va somriure per sota el nas quan l'Olga es va posar vermella de la vergonya. Abans d'aquell dia, ella i la Júlia podem dir que eren amigues. La Júlia robava galetes i formatge del rebost de les monges, i ho donava a l'Olga perquè s'ho mengés tot d'amagat, quan a la nit li venia la gana. Una vegada l'Olga va regalar a la Júlia una cinta de ras perquè es recollís els cabells. Però des d'allò de la mandonguilla mai més res va ser com era abans. Ara havia aparegut entre elles una rancúnia que encara era infantil però en la qual ja s'endevinaven malícies adultes. A l'Olga li venien ganes de plorar cada cop que veia la Júlia, tan prima i poca cosa com ella pensava que no seria mai. La Júlia es neguitejava davant l'Olga, tot esperant que comencés a dir bestieses d'aquelles que li agradaven tant. Dissortadament, la seva companya grossa mai no incomplia les seves expectatives.

?Jugarem a Acció o Veritat? va preguntar la Nina, que no veia l'hora de començar.

?Tot en el seu moment? va fer l'Olga?. Encara hem de fer el jurament. Agafeu-vos les mans.

Amb les mans enllaçades van formar una rotllana. Imitant l'Olga, van prendre un aire solemne. ?Jurem fer cas de la mestra de cerimònies en tot moment? va murmurar l'Olga, amb solemnitat de sacerdotessa.

?Jurem fer cas de la mestra de cerimònies en tot moment? van repetir les altres, mirant de no parlar gaire fort.

?Jurem no dir mentides.

?Jurem no dir mentides. ?Mentre recitava la lletania, la Júlia va pensar que l'Olga feia tanta por perquè era dolenta. Dolenta de debò.

?Si no fem això que acabem de dir, haurem d'acceptar una penitència, per greu que sigui.

?Si no fem això que acabem de dir...

?Si ens descobrissin, jurem per Déu mantenir el secret per protegir les nostres companyes.

?Si ens descobrissin, jurem per Déu... ?Aquesta part la van dir una mica encongides, perquè jurar per Déu és pecat i perquè totes van imaginar quin posat d'heroïnes farien si les monges les enxampaven. ?

Molt bé! ?va acabar l'Olga, i van deixar anar les mans?. Ara, les penyores. Comences tu, Marta. Què has portat?

Just al centre del grup, al costat de l'espelma, la Marta hi va deixar la seva ploma estilogràfica, una Parker blava de la qual no se separava des de feia anys. Havia estat l'últim regal que li va

fer el seu pare abans de morir, en el seu dotzè aniversari, i portava el seu nom gravat en un costat. La Marta volia ser escriptora i aquella ploma era la prova que començava a ser-ho per a algú.

¿El teu torn, Nina? va continuar l'Olga.

La Nina va deixar al mig el llibre de quiromància. Era tot un tresor per a ella, tot i que estava una mica gastat de tant amanyagar-lo. A la coberta s'hi veia una mà verda sobre un fons groc i el títol, que parlava del destí com si fos un mapa. Era una edició de començaments de l'any 1936, que costava de trobar perquè havia sortit just l'any de la guerra. Les monges el consideraven un llibre herètic i pecaminós. Per això la Nina l'amagava sempre entre el matalàs i el llençol de sota, ben tapat pel coixí. En aquell llibre hi aprenia la ciència de predir l'esdevenidor només mirant els palmells de les mans de les persones, una habilitat que la feia una de les més populars del col·legi. Cobrava cars els seus coneixements: a les amigues, tres rals. A la resta, dues pessetes.

¿Lolita, et toca a tu? va assenyalar l'Olga.

A la pila s'hi va afegir el retrat, una mica arrugat, d'un home jove. Devia tenir uns vint anys. Estava assegut al costat d'un piano i portava una partitura a les mans. A l'encapçalament del paper s'hi llegia: «Fantasia impromptu. Chopin». Duia un vestit amb jaqueta de color clar, amb armilla a joc. El coll emmidonat era tan blanc com el mocador que portava a la butxaca de la jaqueta. La corbata, tan negra com els seus cabells, que es pentinava cap enrere amb brillantina. La foto portava una inscripció: «Gaspar Puncel».

Ningú no va fer preguntes. Totes sabien qui era aquell pianista tan elegant: la Lolita els havia explicat mil cops que al seu pare el van matar «els rojos» al principi de la guerra, quan anava a un casament. L'hereu d'una de les millors famílies de Barcelona havia contractat els seus serveis i també els de la seva mare que era cantant lírica? perquè donessin una nota de distinció al seu enllaç. En comptes d'això, hi va haver un bany de sang. Va ser així com la Lolita va quedar òrfena i sola amb només uns mesos de vida, sense més família que uns oncles que vivien a Sant Sebastià d'ençà que les coses anaven tan mal dades i que en algun moment l'anirien a buscar, deia ella. No era estrany, després d'això, que la Lolita pensés que els rojos eren els culpables de totes les calamitats que passaven al món.

¿Només quedes tu, Júlia? va dir l'Olga, per acabar. La Júlia va dubtar un moment.

¿No he portat res. Vaig a buscar la meva nina de drap.

¿Sortir està prohibit? va clavar l'Olga?, ho saps prou bé.

¿És que no he tingut temps. Deixa-m'hi anar, no trigo gens.

¿No. ¿L'Olga negava, seriosa com un jutge, i la papada se li gronxava?. Les normes s'han de complir.

La Júlia va estudiar les seves possibilitats, ben minses. Si tingués una camisa com les de les altres podria desprendre's d'una cinta o un botó, però a la seva només hi havia forats i descosits.

¿Ja ho sé! va saltar de cop i volta?. Podria ser un cabell? Me'n puc arrencar un i ja està. Ja es posava les mans a les temples quan l'Olga la va aturar tot mostrant-li un palmell de pantocràtor.

¿Un cabell no és una penyora autèntica? va fer?. No ho entens? Fixa't en les coses que han deixat les altres. Objectes molt preuats per a elles, que valguin els riscos que hauran de córrer per recuperar-los. Qui podria voler recuperar un cabell?

La Júlia es va veure perduda.

¿Jo puc deixar-li alguna cosa ¿va oferir-se la Lolita.

L'Olga va negar amb el cap tres cops abans de dir:

¿Ha de ser un objecte personal.

¿Llavors no puc jugar ¿va decebre's la Júlia.

¿És una llàstima, però no ¿va continuar la mestra de cerimònies, amb la complicitat de les altres, menys la de la Lolita, l'única que semblava incòmoda davant la humiliació de la seva companya?. A menys... ¿Un somriure maliciós va il·luminar la mirada de l'Olga?. A menys que puguis desprendre't d'alguna peça de roba interior.

La Júlia es va posar vermella. Totes se la miraven, incòmodes. L'Olga gaudia de l'efecte de les seves paraules. L'art de crear expectatives no tenia secrets per a ella.

¿Roba interior? ¿va repetir la Júlia.

¿Les calces ¿va aclarir l'Olga?. Portes calces o tampoc no has tingut temps?

Hi va haver rialletes i ulls escandalitzats. Com gosava dir allò, l'Olga? Era atrevida. No, no, era grollera. Si les monges sabessin allò que estava dient l'enviarien directament a la capella i escriurien de seguida a l'arquebisbe ¿que era cosí de la *madre* Rufina? per demanar la seva excomunió. Només la Lolita va posar pegues a aquella bestiesa.

¿No et fa vergonya demanar una cosa així, Olga? Retira-ho. Deixa que la Júlia vagi a buscar una penyora normal.

¿Com és? Tu no penses que les calces siguin una penyora normal, Lolita? Tu què portes? Enagos?

Més rialletes, menys dissimulades.

¿Ho votarem a mà alçada ¿va proposar l'Olga, com si allò fos una solució?. Qui vol que la Júlia es tregui les calces i les doni com a penyora?

Ofegant les ganes de riure ¿perquè riure en veu baixa és molt difícil?, la Nina i la Marta van alçar el braç. L'Olga va proclamar, cofoia:

¿Som majoria. O les calces, o res.

¿Júlia, no els facis cas. S'han begut l'enteniment ¿va dir la Lolita a la seva amiga, com un prec.

Però la Júlia era orgullosa i ja havia decidit que no s'arronsaria.

¿Deixa, tant se val. ¿Va començar a remoure's les faldilles de la camisa, sense gaire traça, fins que va aconseguir agafar la cintureta de les calces de cotó cru, tan senzilles com la resta del seu vestuari, lligades amb una veta, perquè eren les úniques que tenia i la goma feia temps que s'havia trencat.

Un parell de moviments àgils de contorsionista i ja tenia les calces als turmells. Les va llançar als peus nus de l'Olga, que les va agafar amb l'índex i el polze, arrufant els llavis amb repugnància. Algú va deixar anar un «Quin fàstic!» mentre les calces anaven al mig, al costat de la foto del pare de la Lolita, perquè no hauria estat bé posar-les-hi al damunt.

?Ara sí que podem començar ?va fer l'Olga?. Per descomptat, jo no poso cap penyora, perquè la mestra de cerimònies té altra feina. Ja esteu?

Hi havia molta expectació, com sempre que l'Olga estava a punt d'anunciar a què jugarien.

El joc es deia «Acció o Veritat». Si tocava «Veritat» l'Olga feia una pregunta molt impertinent o molt desagradable, de l'estil de «A quina persona del món odies més que a ningú?», o bé «Quin dels set pecats capitals t'agradaria cometre?». Teòricament no es podia mentir, però de vegades no passava res si amagaves informació. Tot depenia sempre de l'avaluació de la mestra de cerimònies, que solia pensar que si no la deies ben grossa era perquè no eres sincera del tot. D'aquesta manera, el joc consistia a dir coses terribles, de les que fan posar vermella a qui escolta i envien a l'infern a qui parla. Tot plegat era molt divertit i molt excitant.

Quan tocava «Acció», en canvi, havien de córrer riscos. L'Olga tenia unes pensades horroroses: entrar a la zona de clausura i prendre una sabata a una monja; baixar al pou per mullar-se la camisa; caminar ensenyant les cuixes per davant del recambró on dormia el Vicentet, que era curt de gambals... Les noies s'ho prenien com una experiència iniciàtica. Era l'única aventura que es podien permetre en aquell lloc avorrit i gris, on no volien estar.

?Avui jugarem a «Acció»? ?va proclamar l'Olga, abans d'afegir?: Us aviso! A partir d'aquest moment ja ningú no es pot fer enrere. I la prova d'avui és molt perillosa. Si no la supereu o si la feu malament, perdreu la penyora. Potser la meva germana i jo la podríem considerar un regal d'aniversari. O potser de comiat. Com ja sabeu, demà marxem per sempre.

L'Olga estava pletòrica. Li agradava veure l'enveja als ulls de les altres. Va treure's alguna cosa que tenia amagada entre els farbalans de la camisa. Unes tisores de brodar de color daurat, delicades, que tenien un mànec tot gravat amb filigranes vegetals.

?Aquesta serà l'arma del crim ?va dir, mentre feia un somriure maliciós i baixava encara més el to de veu?. Són les meves tisoretetes de costura. Aneu molt amb compte de no perdre-les, que són un regal de la meva mare. Les fareu servir per torns. La prova, però, serà la mateixa per a tothom. Escolteu-me bé, perquè no penso repetir les instruccions. Entesos?

?Sí ?van afanyar-se a contestar totes al mateix temps, mentre s'acostaven per sentir-la bé i no perdre cap detall.

La veu de l'Olga era tota grandiloqüència:

?Heu d'entrar a la cambra que us diré, tallar un ble de cabells i sortir de nou. Tot això en sis minuts com a màxim. La Lolita es va portar la mà a la boca, per ofegar un crit d'angúnia. No era la primera vegada que l'Olga els demanava entrar a la clausura, però aquest cop anava una mica massa lluny. A més, allò que demanava era impossible.

?I com penses que hem de tallar cap ble de cabells a cap monja si dormen sense treure's la toca? ?La Lolita va preguntar allò que totes pensaven.

?No us he dit pas que hàgiu d'entrar a la cambra de les monges ?va afegir l'Olga, mentre la papada li tremolava d'excitació?. Això ja ho hem fet moltes vegades, no té gràcia.

Una altra impressió general.

?Llavors? On és que hem d'entrar?

?A la cambra del babau. El somriure triomfal de l'Olga va contrastar amb la perplexitat de les seves companyes. Allò sí que era una prova de debò, gairebé un impossible!

?Vols que entrem a la cambra del Vicentet? Això segur que és pecat! ?va deixar anar la Marta.

?Tallar-li cabells a algú no és pecat, que jo sàpiga ?va respondre l'Olga.

?Però estar sola amb un home sí que ho és.

?Bestieses ?va concloure la mestra de cerimònies?. El babau no és pas un home de debò.

Les monges deixaven que el Vicentet dormís al recambro que hi havia al costat del llenyer. En aquell lloc, que les nenes miraven amb la curiositat de les coses prohibides, hi havia un jaç enganxat a una paret bruta, una tauleta feta amb una caixa de taronges trencada i una lleixa plena de potineries incomprensibles que el noi anava arplegant pel bosc i que li agradava col·leccionar: pinyes, pedres, bocins de vidre, cargols, botons, bestioles mortes i fins i tot un ratolí dissecat o potser només encarcerat.

El babau era el receptor d'una altra obra de caritat de les monges, l'únic noi jove amb qui les internes podien tractar més enllà de la família, una mena de gegant de cabells foscos i reaccions imprevisibles. Tenia només cinc anys més que elles, tot just n'acabava de fer dinou, però com que era tan gros semblava més gran. Les nenes l'espiaven d'amagat quan traguava llenya i suava o quan es treia la camisa per refrescar-se una mica a l'eixida. El babau Vicentet hauria estat guapo si no hagués estat babau, deien les noies, potser tan guapo com el cosí de la Lolita, a qui tan sols coneixien per una fotografia vella. El cosí de la Lolita era molt guapo i molt intel·ligent, però estava fora de les seves possibilitats, perquè vivia a Sant Sebastià.

Al babau les monges deien que van trobar-lo al torn, quan al convent encara n'hi havia i la germana que se n'ocupava era la més vella de la comunitat, més sorda que una tàpia i tan lenta de moviments que no va poder deixondir-se a temps de veure qui els acabava de deixar aquell regalet tan inesperat. La *madre* Rufina va consultar-ho amb el mossèn i fins i tot amb el seu cosí l'arquebisbe, i tots dos li van dir que Déu li havia enviat el pobre desgraciat per posar-li a prova la paciència i la bondat i que ara esperava que l'alimentés, l'eduqués i l'amagués del món que l'havia vist néixer diferent, potser com a càstig per la vida massa lleugera d'alguna ovella esgarriada. La religiosa no va tenir més remei que quedar-se aquell nadó acabat de néixer, que en la fesomia portava escrit l'estigma d'un pecat que no gosaven ni imaginar.

Li van posar Vicenç en honor al sant fundador de la seva missió. Durant uns quants anys va ser la joguina preferida de les *hermanes* més joves, que feien torns per alimentar-lo de dia i de nit. Quan va ser l'hora, van començar a ensenyar-li oracions, les quatre regles i l'abecedari. Als sis anys van entaforar-lo en una classe de pàrvules. Tot va anar si fa no fa com calia fins al tercer curs, quan el babau ja no va ser capaç d'entendre les lliçons i es va encallar. Quart va esdevenir una fita impossible. Va quedar-se cinc anys a tercer, fins que va ser massa gran per estar amb les nenes i les monges van decidir apartar-lo i dedicar-lo a una altra cosa.

El que li agradava més, i ho feia amb tota l'ànima, era aprendre oracions. Vet aquí l'evidència, segons la *madre* Rufina, que el noi era més a prop de Déu que de les persones. Recitava el pàrenostre, l'avemaria, el credo, el «Jo confesso», les benaurances, el glòria i fins i tot la novena del «Recordeu-vos», tot a una velocitat inintelligible i sense cometre ni un error. A les nits la seva veu profunda retronava pels espais buits de l'edifici mentre ell recitava a corre-cuita alguna de les seves oracions preferides, com ara allò de «Sia vostra gran puresa alabada eternament puix que Déu omnipotent es complau en tal bellesa. A vós, celestial princesa, sagrada Verge Maria, us ofereixo aquest dia l'ànima, la vida, el cor. Mireu-me amb ulls plens d'amor. No em deixeu pas, mare mia». A les monges els venien fiblades d'orgull gairebé maternal, en sentir-lo. Ell pagava aquests ensenyaments tan útils treballant per a elles. Netejava la casa o arrencava les males herbes de l'hort. Ajudava a missa quan venia el mossèn, un home menudet que s'havia de mirar el Vicentet des de baix de tot. També portava farcells amunt i avall o ajudava les *hermanes* en tasques que demanaven més força que traça, i sempre ho feia tot amb aquell bon humor sense complicacions que enamorava tothom.

Si fa no fa en la mateixa època en què van decidir treure'l de classe, a sobre el llavi li havia sortit un borrisol fosc i primerenc i la seva veu començava a trencar-se sovint en uns galls desafinats que feien riure. Les monges llavors van decidir portar-lo al recambró del costat del llenyer. No podien pas deixar-lo tot el dia prop de les nenes, i tampoc d'elles, les *hermanes*. Ja prou estrany resultava que aquell homenàs visqués en un col·legi de senyoretetes, ni que fos en estricta observança de les ordres de l'arquebisbe. El Vicentet havia esdevingut, per a gran sorpresa de la comunitat, un home alt i corpulent, que tenia uns peus plens de pèl i de durícies que no cabien al llit. Al poble, alguns camperols li deien «l'esguerrat» però elles s'estimaven més dir-li només «el nen». Allò d'«el babau» va ser cosa de les nenes més grans, les més cruels, aquelles a qui ell mirava tant les cames, i els pits, per més que els portessin amagats tal com l'*hermana* Presentació s'havia capficat que havien de fer. Malgrat tot, tothom allà s'estimava el Vicentet, perquè no estimar-lo era impossible, i per a les monges encara era el seu nen, un de molt especial i molt seu, a qui Déu no deixava créixer.

?Què vol dir que no és un home de debò? ?La Nina arrufava les celles, sense saber què pensar?. Vols dir que no pot...?

L'Olga va fer que no amb el cap, segura. ?Què passarà si es desperta mentre l'estem tocant? ?va preguntar la Marta?. I si els ho diu tot a les monges?

El gerundi ?«tocant»? les feia riure per sota el nas perquè les posava nervioses de tan pecaminós que era.

?Doncs direm que no és veritat ?va concloure l'Olga?. Totes cinc. Quina versió penseu que creuran? La d'un pobre noi que no hi és tot o la de cinc bones noies innocents?

Totes van estar d'acord que l'argument era molt assenyat.

?No patiu. No es despertarà ?va fer la Júlia?. Les monges li donen pastilles per dormir.

?I tu com ho saps, això? ?va preguntar l'Olga.

?Perquè de vegades les ajudo a preparar-les. I perquè jo sé tot el que fan les monges.

?Podem anar-hi per parelles? ?va voler saber la Nina.

?No. És una prova individual ?va respondre l'Olga, ferma?. I ara resarem una oració per l'èxit de la missió.

La rotllana va tornar a formar-se i totes juntes van resar un parenostre en llatí, que semblava molt més solemne i més adequat per a l'ocasió. Amb el darrer amén, l'Olga va lliurar les tisores de brodar a la Nina, que de seguida va aixecar-se i va sortir de la tenda amb posat de màrtir que va al sacrifici. La resta van tornar a agafar-se les mans i van començar molt dramàticament un compte enrere de segons:

?Tres-cents seixanta, tres-cents cinquanta-nou, trescents cinquanta-vuit...

Van passar molts nervis en aquella estona tensa, excitant, que va acabar amb el retorn victoriós de la primera heroïna. Encara quedaven cinquanta-vuit segons. La Nina portava en una mà, i l'exhibia com un trofeu, un ble de cabells aspres i foscos. Va acostar-lo a les companyes, una a una. El van tocar per torns.

?Hi ha alguna cosa que vulguis compartir amb nosaltres? ?va preguntar la mestra de cerimònies.

L'informe que van rebre de la valenta va ser més aviat curt:

?Ronca.

La següent va ser la Lolita, que va rebre les tisores de mans de la seva predecessora amb un gest tremolós. Aquest cop l'aventura va ser un desengany: la Lolita va tornar quan pronunciaven «cinquanta-dos». Venia sense respiració, pàl·lida i amb les mans buides.

?No he pogut ?va dir?. Em fa por.

?Pensa-t'ho bé ?va dir l'Olga, amb el mateix to que feien servir les monges per clavar bronques?. Si no ho fas, em quedaré la teva penyora i per recuperar-la hauràs de pagar una penitència de les difícils. Et concedeixo un segon intent, però aquest cop només tindràs cinc minuts.

?No. M'estimo més pagar la penitència ?va decidir la Lolita, tornant al seu lloc.

Les penitències de l'Olga també eren terribles, però no tant com aquella missió, pensava la Lolita. En altres ocasions havien consistit a sortir al pati sense abríc en ple hivern durant una setmana, o a pujar de genolls les escales que portaven a les habitacions tres dies seguits, o coses per l'estil. La Lolita estava disposada a fer el que fos per recuperar la foto del seu pare. El que fos, menys tornar a la cambra del babau.

Era el torn de la Marta. L'Olga li va lliurar les tisores amb la solemnitat que calia i va desitjar-li sort. Un altre cop va començar el compte enrere, amb la mateixa angoixa que la primera vegada.

?Tres-cents seixanta, tres-cents cinquanta-nou, trescents cinquanta-vuit...

Quan arribaven als darrers deu segons, la Marta encara no havia tornat. Començaven a pensar que no ho aconseguiria quan va aparèixer somrient amb un ble més gran que el de la Nina.

?M'ha agafat la camisa! Per poc em moro de por ?va dir, potser per augmentar els seus mèrits.

?En somnis? ?va preguntar la Lolita.

?No ho sé. Ha estat tot just quan sortia ?va arrufar el nas?. Aquest lloc on dorm és fastigós.

?Però ell no se n'adona, beneita, que no veus que és subnormal? ?va dir la Nina.

?No pot ser que no se n'adoni ?va murmurar la Marta?. De fet, ningú no hauria de dormir mai en un lloc com aquest.

?Això no és cosa vostra, sinó de les monges ?va continuar l'Olga, girant-se cap a la seva germana per dir?: M'has de donar el ble de cabells.

La Marta l'hi va donar a contracor i l'Olga se'l va acostar al nas i el va ensumar fortament, amb delectança.

?Fa fortor d'animal ?va trobar, abans de deixar-lo al centre, al costat de l'espelma.

?Jo puc? ?va preguntar la Lolita.

Però l'Olga va castigar-la:

?No. Tu no t'ho has guanyat.

Era el torn de la Júlia. La Marta li va lliurar les tisores, com abans havia fet la Nina amb la Lolita. La ja iniciada a la candidata.

«Molta sort, Júlia? Va desitjar-li. Gràcies? Parlava amb un fil de veu i no deixava de mirar les tisores, com si de debò acabés de rebre una arma.

«T'ho han posat difícil, Júlia? Va dir l'Olga, superior?. No ens fallis. Jo també et desitjo molta sort.

La Júlia va sortir de la tenda de quatre grapes, amb les tisores a la mà i el cor bategant a les temples.

El recompte de segons va començar immediatament? «tres-cents seixanta, tres-cents cinquanta-nou...»? Les passes descalces de la Júlia gairebé no van fer soroll en baixar les escales. Cap frontissa no va grinyolar. Totes van calcular que ja havia arribat a baix, que era dins, que s'acostava al gegantet adormit? «tres-cents vint, trescents dinou...»? I se la van imaginar morta de por, buscant a les palpentes aquella cabellera aspra.

Els va semblar que aquest cop els segons passaven més a poc a poc? «tres-cents, dos-cents noranta-nou...»? Entre les mirades espantades de les participants? «doscents quinze, dos-cents catorze...»? I el ball petit de la flama, que tremolava al ritme de les seves respiracions contingudes? «cent tretze, cent dotze...»? Fins que de sobte van començar a sentir la inquietud del final, com ja els havia passat amb la Marta? «quinze, catorze...»? I van escoltar amb molta atenció per si sentien que les passes descalces tornaven a corre-cuita? «nou, vuit...»? Però no se sentia res de res i el temps s'estava esgotant tan de pressa? «cinc, quatre...»? Que van haver de pensar per primer cop que ja no hi havia remei.

Tres, dos, un, zero? Van pronunciar en un murmurí, i totes quatre van mirar-se enmig d'un silenci paorós, amb les mans entrelaçades encara, esperant allò que havia de passar.

Van sentir una mena d'estremiment. L'Olga va dir:

«La Júlia ha perdut.

No se sentia res. Van passar deu segons més. La flama estava completament quieta. La papada de l'Olga també.

«Resem un paternòster per ella? Va proposar la mestra de cerimònies.

Van resar un parenostre i un avemaria.

«L'hauríem d'anar a buscar? Va fer la Lolita, que ja s'aixecava.

L'Olga va alçar una mà i va deixar anar una ordre:

«Quieta! Escolteu! Heu sentit aquest soroll?»

Van parar atenció, gairebé sense respirar. Primer van sentir una remor inconcreta. Una pertorbació en la quietud de la nit. Era més un advertiment que una amenaça, ni tan sols arribava a ser un autèntic soroll. Tot seguit va arribar el cruixit sec d'una porta i un grunyit gairebé animal. Passaven més de tres minuts del final del compte enrere quan van sentir com una borinor i tot seguit un munt de coses que queien i s'escampaven per terra? potser la col·lecció de potineries del babau??, i un xiscle de la Júlia, que les va deixar corpreses. Mai no havien sentit una cosa com aquella. Era un crit de dolor, o de pànic, o de totes dues coses. Les mirades expectants van tornar-se mirades d'angoixa. Era ella, la Júlia, no en tenien cap dubte. N'hi estava passant alguna de grossa. Van estremir-se.

«Retirada! Va ordenar l'Olga?. Totes al llit!

En menys de cinc segons cada llençol va retornar al seu lloc i la tenda entre lliteres va desaparèixer. L'Olga va arreplegar totes les penyores i els blens de cabells i ho va ficar tot a la capsa que hi havia sota el seu llit. Va sentir-se un altre crit esfereïdor, que el forat de l'escala va multiplicar, i un altre, i un tercer. Les quatre noies tenien ara molta feina a fer que no les descobrissin. Van ficar-se dins dels llits, van tapar-se amb els llençols, van tancar els ulls. Havien de fer veure que dormien tranquil·lament i per aconseguir-ho primer havien de respirar amb normalitat.

De cop l'Olga va tenir una d'aquelles idees seves genials. Va treure les calces lletges i gastades de la Júlia de la capsa de sota el llit, va llevar-se molt de pressa i les va llençar pel forat de l'escala. No va saber on havien caigut, però durant un segon les va veure volar, com una papallona nocturna i gegant. Va sentir-se alleujada de no haver de dormir a prop d'aquelles calces. Va tornar al llit tan de pressa com les seves cames inflades l'hi van permetre i va quedar-se desperta, a l'aguait. Tot allò era per a ella una aventura inesperada.

Tot seguit hi va haver gemecs, xerrics, veus, passes. No hauria pogut assegurar si eren de debò o només un somni o potser mig i mig. Les noies van sentir com s'obria la porta que separava el col·legi de la zona de clausura. El soroll de les sabates de les monges. Dues. Potser tres. Una d'elles, la *madre* Rufina: van reconèixer la seva veu massa prima, desagradable, que donava ordres. Sense gosar obrir els ulls, van notar una presència nova a la seva cambra compartida. Una de les religioses havia entrat per veure si tot estava bé. Van percebre'n el frec de les faldilles, les passes temorenques. Uns segons més tard van tornar a sentir la veu de sor Rufina, aquest cop des de la cambra del babau, que deia:

?Traieu el noi d'aquí i que li toqui l'aire.

I la veu de l'*hermana* Antonina:

?He trobat això a l'escala.

I sor Rufina un altre cop:

?Pregunteu-li a la Júlia si són seves.

Només l'Olga podia imaginar la monja amb les calces a la mà, buscant-ne la propietària. Durant un segon va notar com un neguit de culpa i de pietat, però de seguida el va apartar dels seus pensaments. «És ella la que ha trigat més del compte. No és pas culpa meva».

Després de l'enrenou, va venir la calma. Un silenci que semblava el mateix de sempre, animat pels grills del jardí. Totes van adormir-se, esgotades després d'un final de festa ple d'emocions.

Només l'Olga va restar atenta, escoltant. Volia saber tot el que passava, allò que ningú no sabia mai. Quan va estar segura que tothom dormia? les seves respiracions lentes i profundes l'hi confirmaven?, va llevar-se de nou i va tornar al passadís. Prop de l'escala, en un racó, va recolzar l'esquena a les rajoles fredes. Va deixar-se lliscar fins a terra. Es va quedar allà, espiant, tanta estona que se li van adormir les cames.

Va escoltar els esgarips de la Júlia. L'enrenou de les passes que venia del pis de sota. La veu escardalenca de la *madre* Rufina, les seves paraules amb pressa:

?No siguis exagerada i aixeca't! No vulguis fer-me llàstima, estic segura que pots caminar perfectament! A mi les noies com tu no em fan pena, això ho has de tenir clar. Neteja't, per l'amor de Déu, fas fàstic! Escolta'm bé. Ara m'explicaràs, sense deixar-te res, què ha passat aquí. I, sobretot, m'explicaràs què estaves fent a la cambra del Vicentet. I sense calces, Verge Santíssima!

La veu de la Júlia va sonar de nou. Encara plorava. Va calmar-se una mica però de seguida va

tornar a començar. Aquest cop el plor arribava barrejat amb un xiuxiueig ?de veus diverses? tan lleuger que no s'entenia ni mitja paraula. De tant en tant, la superiora la interrompia. A ella sí que se l'entenia bé.

?Què dius? Parla clar!... Moca't!... No tornis a dir aquesta paraula. Tot això és culpa teva, per provocar-lo. Què et pensaves que passaria, si es pot saber?

L'Olga va continuar espiant molta més estona, durant tot l'interrogatori de la pobra Júlia, amb un nus a la gola. S'havia d'assegurar que la seva companya no les delataria ni explicaria a les monges a què jugaven ni diria qui era la principal instigadora de tot plegat. Si això passava, seria un daltabaix. Les monges ho explicarien a la seva mare i tothom deixaria de veure-la com un model de conducta. Ja no seria la preferida a tot arreu i ja només seria «la Bola», una noia tan rodona que semblava una carabassa. No volia ni pensar-hi. Malgrat això, mirava de tranquil·litzar-se. La Júlia no diria res. Havia fet un jurament sagrat. Ningú mai no s'havia atrevit a trencar un jurament sagrat.

Va quedar-se allà fins tard. La Júlia no va dir res. L'Olga encara va captar alguns fragments de la conversa. Ara la *madre* Rufina parlava més baix, però amb la mateixa duresa. Feia por fins i tot de lluny. Va dir a la Júlia que la mala herba s'ha d'arrençar com més aviat millor perquè, si no, pot perjudicar les bones collites.

?Has fet una ofensa molt gran al cel, Júlia. Molt més gran del que ara t'imagines. Has de pagar el teu crim. Ara quan t'ho expliqui ho entendràs ?deia la superiora, que parlava i parlava. Paraules curtes i terribles. L'Olga ho va escoltar tot. De cap a peus.

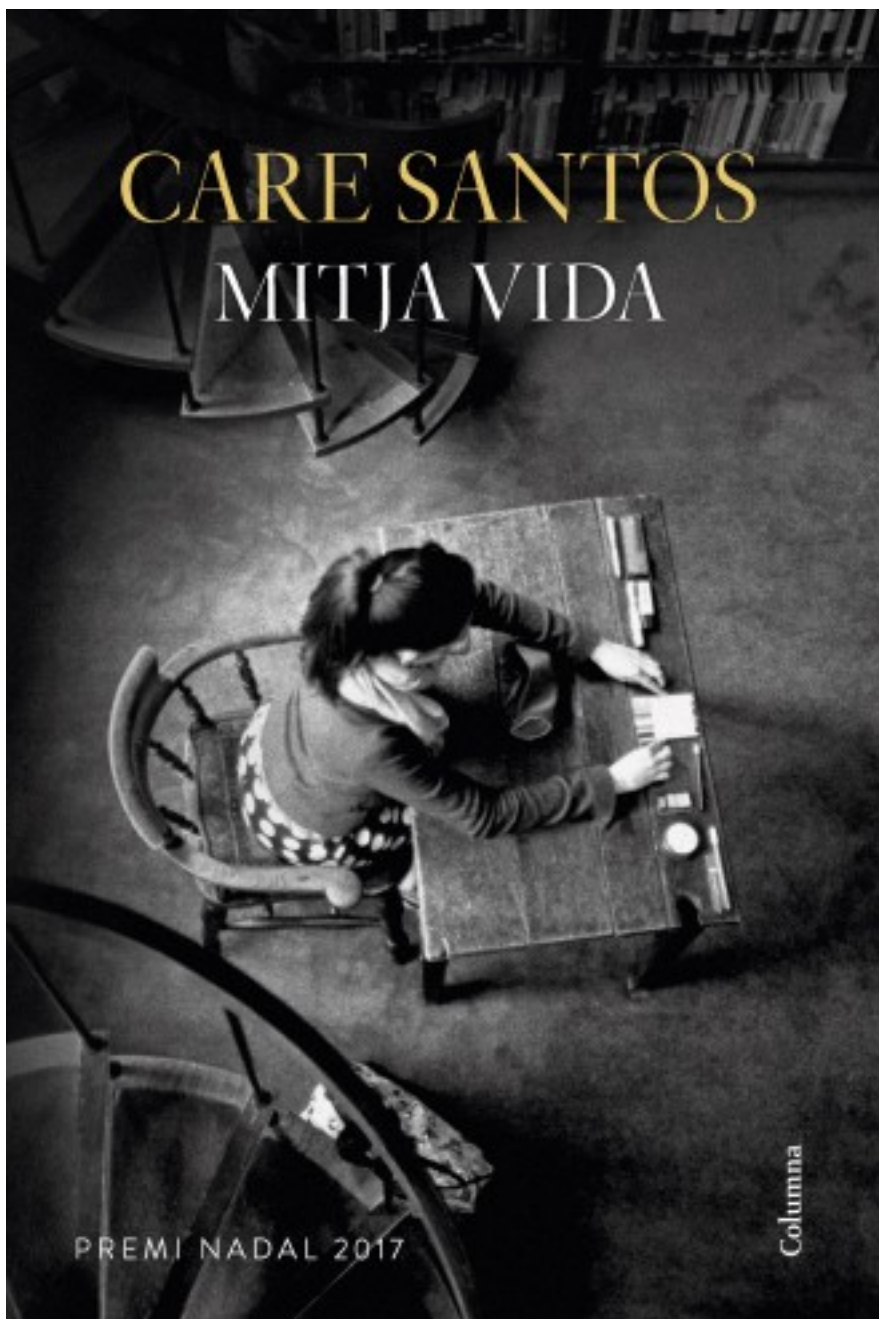
Els plors de la Júlia eren intermitents. L'Olga, aclaparada, va descobrir que alguns secrets val més no saber-los. Va dir-se que ella no hauria de ser allà. Va pensar: «Potser no ho he entès bé». Després de tot, des del replà de les habitacions, era gairebé impossible saber què passava al pis de baix, al costat del llenyer. Va pensar: «Si ningú sap que ho sé, de fet és com si no sabés res». Va pensar: «Si ho he entès bé, aniré a l'infern».

Va decidir, en benefici propi, oblidar-se de tot allà mateix. Va senyar-se tres vegades seguides, per si de cas.

Quan va tornar al llit, era molt tard i ja s'havia avorrit d'escoltar i no sentir res. Les monges encara no pujaven, perquè s'havien reunit per resar el rosari. Les seves oracions eren com el brunzit d'uns quants insectes enmig del silenci de la nit.

Abans de deixar-se vèncer per la son, quan ja tenia els ulls clucs, l'Olga va recordar una cosa: les seves tisores de brodar amb el mànec daurat i gravat amb filigranes vegetals, regal de la seva mare. Mai no les hauria d'haver donat a ningú. No li agradava haver de començar la seva nova vida sense.

Per això el seu darrer pensament abans d'adormir-se va ser: «Si us plau, Senyor, torneu-me les meves boniques tisores de costura».

Mitja vida (<http://www.grup62.cat/livre-mitja-vida-245578.html>)
Premi Nadal 2017

© Care Santos, 2017
© Columna